

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

***МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (МАГІСТЕРСЬКИХ) РОБІТ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДРУГОГО МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 035 ФІЛОЛОГІЯ
ОПП «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА»***

Ухвалено
на розширеному засіданні кафедри сучасної української мови
(протокол № 11 від 29 березня 2022 р.)

Кваліфікаційна робота належить до обов'язкової компоненти ОПП «Українська мова та література» спеціальності 035 Філологія. Чинний Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 р. № 1556-VII)», низка нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, державні стандарти в галузі оформлення документів, зокрема в науковій сфері, окремі нормативні положення, за якими в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича здійснюється підготовка майбутніх фахівців зі спеціальності «Філологія» («Про організацію освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (2019 р.), Додаток (2020 р.) у частині проведення атестації здобувачів фахової передвищої та вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання; «Про контроль та систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (2020 р.); «Про атестацію здобувачів вищої освіти та організацію роботи Екзаменаційної комісії в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (2020 р.) передбачають підготовку й захист здобувачами магістерського рівня вищої освіти відповідної кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота – це самостійна робота, яка готується з метою публічного захисту для здобуття ступеня вищої освіти. Головною метою і змістом такої роботи є наукове дослідження у відповідній сфері, яке має в кінцевому підсумку засвідчити вміння автора працювати з науковою літературою з теми, аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал для дослідження, використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані під час виконання відповідної освітньої програми.

Набуття молодого людиною наукового досвіду відбувається не тільки на етапі засвоєння нею поглиблених теоретичних та / або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю безпосередньо на заняттях і в ході самостійної роботи, але й насамперед під час виконання магістерського дослідження. Останнє, як відомо, охоплює такі етапи: вибір теми

дослідження; вибір методів дослідження і робота з науковими джерелами; складання бібліографії; аналіз і узагальнення матеріалів; збір, систематизацію та аналіз фактичних даних, на матеріалах яких виконується магістерська робота; обґрунтування конкретних розробок і пропозицій щодо розв'язання проблеми дослідження; написання роботи за її структурними елементами; оформлення тексту і його вичитування та друк.

Підготовка до захисту полягає в наступному: поданні завершеної роботи на відгук науковому керівникові; одержанні рецензії від рецензента; написанні тексту виступу, який передбачає відбір і оформлення ілюстративного матеріалу, що виноситься на захист, підготовку презентації, окрему відповідь на запитання рецензента; тощо. Виконання кваліфікаційної магістерської роботи відбувається відповідно до графіка, затвердженого кафедрою та науковим керівником.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Вибір теми роботи. Теми орієнтовних магістерських робіт подають науково-педагогічні працівники відповідної кафедри. Свій вибір студент здійснює упродовж 2-х тижнів з моменту одержання тематики робіт. Студент (за погодженням із науковим керівником) може запропонувати тему кваліфікаційної роботи, яка не передбачена в переліку тем, визначених кафедрою. Утім, при цьому необхідно обґрунтувати вибір теми, її актуальність. Теми магістерських робіт розглядають на засіданні кафедри і затверджують на Вченій раді факультету. Зміна теми можлива завчасу і тільки за поданням кафедри із затвердженням нової теми Вченою радою факультету. Студентові необхідно скласти календарний план роботи над дослідженням, який полегшить його виконання й дозволить оптимізувати час. Календарний план роботи потрібно підписати власноруч і погодити з науковим керівником.

Функції наукового керівника магістерської роботи. Науковий керівник роботи допомагає студентові обрати найбільш перспективний і актуальний напрям дослідження, остаточно визначитися з темою роботи.

Він знайомить студента з вимогами щодо підготовки та захисту роботи; надає допомогу в розробці календарного плану на весь період виконання дослідження (від вибору теми та визначення її структури до захисту роботи); рекомендує студентові основну наукову літературу та джерела за темою роботи; відповідно до графіка надає змістовні консультації щодо виконання роботи; відстежує перебіг написання роботи, контролює своєчасне подання роботи до захисту на засіданні ЕК; надає допомогу студентові у підготовці доповіді до захисту; пише відгук на кваліфікаційну роботу, допомагає визначитися з рецензентом та отримати його висновок за текстом дослідження; має бути присутнім та виступати на засіданні ЕК із захисту магістерських робіт.

Підбір літератури. Після визначення теми роботи потрібно розпочати пошук літератури, перегляд бібліотечних каталогів. Потрібно ознайомитись також із фаховими мовознавчими та літературознавчими часописами (наприклад, «Мовознавство», «Українська мова», «Слово і Час»), науково-методичними періодичними виданнями, у яких можуть бути опубліковані необхідні матеріали. Для цього варто скористатися допомогою бібліотекарів безпосередньо в університетській бібліотеці чи іншій бібліотеці. Варто попрацювати з онлайн-овими тематичними каталогами провідних бібліотек України та світу.

Працювати з літературою варто за таким алгоритмом: 1. На комп'ютері потрібно створити кілька файлів-папок відповідно до назв запланованих розділів чи підрозділів. 2. У ці папки вкладати цифрові копії відібраних наукових праць, при цьому необхідно на початку кожного файлу (безпосередньо в ньому) записувати точні вихідні відомості про працю (прізвище автора, повну назву статті / книги, рік видання та видавництво, загальну кількість сторінок для того, щоб у подальшому не втратити вихідні дані книг. 3. Якщо потрібна література була відсканована в паперовому

варіанті, то такий бібліографічний опис потрібно зробити на першому аркуші. 4. Виписувати цитати варто одразу у «вордівський» файл (бажано зберігати у форматі rtf), при цьому зазначаючи в дужках бібліографічні відомості про книгу. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал мають супроводжуватися точним описом джерела з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал.

Визначення об'єкта і предмета дослідження, формулювання мети та завдань. Після підбору й опрацювання наукової літератури з теми студент визначає об'єкт і предмет дослідження, вказує мету дослідження. Предмет повинен бути сформульованим вужче, ніж об'єкт. З мети роботи випливають завдання, які повинен виконати студент. Чітко визначені завдання дозволять добре структурувати кваліфікаційну роботу й виконати її на належному рівні.

Складання плану роботи. Студент має запропонувати власне бачення структури кваліфікаційної роботи: кількість розділів, підрозділів, а також їх робочі назви. Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. Попередній план роботи треба обов'язково узгодити з науковим керівником. У разі виникнення зауважень план змінюють згідно з рекомендаціями наукового керівника або викладачів кафедри.

Основний текст роботи. Проаналізований і систематизований матеріал подають відповідно до змісту в окремих розділах і підрозділах. У кожному розділі магістерської роботи висвітлюють самостійне питання, а в підрозділі – окрему частину цього питання. Тема повинна бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому на початку роботи над розділом треба визначити його головну ідею, а також скласти тези кожного підрозділу. Тези належить підтверджувати фактами, думками різних авторів, аналізом конкретного

практичного досвіду. Потрібно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення й узагальнення.

Формулювання висновків та рекомендацій. Достовірність висновків загалом підтверджується вивченням практичного досвіду. При формулюванні висновків треба звернути увагу на те, щоб думки були пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований головній ідеї дослідження. Висновки пишуть відповідно до мети і завдань кваліфікаційної роботи. Зрозуміло, що висновки мають бути викладені в науковому стилі, не містити прикладів і цитат. Короткий висновок слід подавати в кінці кожного розділу, а розширений – у кінці роботи.

Підготовка анотації кваліфікаційної роботи. До кваліфікаційної роботи подають анотації українською та англійською мовами з ключовими словами. В анотації міститься узагальнений короткий виклад основного змісту кваліфікаційної роботи, у ній у своєрідній системі концентрованого викладу репрезентовано основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни, практичного значення дослідження. Анотація дає змогу користувачеві скласти достатнє та об'єктивне уявлення про ту або ту наукову проблему та її розв'язання.

Подання попереднього (чорнового) варіанту роботи науковому керівникові. Чернетка подається науковому керівникові заздалегідь, щоб він мав достатньо часу для ознайомлення з нею, і вже структурованою згідно з вимогами (титульний аркуш, зміст, вступ, текст, висновки та список використаних джерел). Неприпустимо подавати роботу частинами, адже в такому разі науковий керівник не побачить цілісної картини й не зможе сформулювати коректні зауваження та рекомендації. Науковий керівник, ознайомившись із текстом магістерської роботи, формулює зауваження та рекомендації. Бажано, щоб зауваження та рекомендації були у письмовому вигляді, викладені послідовно для кращого розуміння студентом.

Доопрацювання роботи. Після остаточного узгодження чернетки з керівником можна оформляти чистовий варіант, сумлінно його відредагувавши. Кваліфікаційну роботу не пізніше ніж за 30 днів до захисту студент подає на кафедру (робота має бути зброшурованою у тверду обкладинку, її електронна версія також передається на кафедру).

СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Незалежно від обраної теми структура магістерської роботи є такою: 1. Титульний аркуш. 2. Анотація. 3. Зміст. 4. Вступ. 5. Основна частина, яка складається з розділів (три-чотири) та підрозділів. 6. Висновки. 7. Список використаної літератури. 8. Список використаних джерел. 9. Додатки (за необхідності, не враховуються в загальний обсяг роботи).

Титульний аркуш є першим у науковій роботі. На ньому зазначають міністерство, назву навчального закладу, факультету, кафедри, де виконується робота, повну назву теми роботи, прізвище та ініціали студента, який виконував роботу, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника, рік і місце виконання роботи. На наступній сторінці подається **ЗМІСТ**. Усі його розділи і підрозділи мають бути виділені у тексті заголовками і підзаголовками.

ВСТУП. У вступі розкривають актуальність обраної теми, окреслюють коло питань, яким присвячена робота, формулюють мету роботи, визначають об'єкт та предмет дослідження. Вступ є однією з найважливіших частин роботи, адже в концентрованому вигляді презентує всю роботу. Тому його написання є надзвичайно важливим. Доцільно, щоб вступ складався з наступних структурних частин.

Актуальність теми. У цій частині роботи треба зробити загальний огляд досліджуваної проблеми, коротко розповісти про проблематику. Обсяг повинен займати до половини сторінки. Актуальність дослідження –

обов'язкова вимога до кваліфікаційної роботи, перший критерій, за яким здійснюється оцінювання роботи. Актуальність теми (лат. *actualis* – дієвість) – це важливість, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі філологічної науки та перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності. Студент повинен обґрунтувати, чому важливо досліджувати цю тему. Висвітлення актуальності повинно бути стислим. Достатньо в межах однієї сторінки коротко викласти суть проблеми дослідження; значення для подальшого розвитку відповідної галузі філології; доцільність роботи та її відмінність порівняно з уже відомими фактами розв'язання проблеми.

Після формулювання наукової проблеми визначають мету і завдання дослідження. **Мета дослідження** має узгоджуватись із назвою роботи, об'єктом і предметом дослідження. Мета дослідження – усвідомлений образ очікуваного результату, на досягнення якого спрямована діяльність дослідника. Формулюючи мету, не треба вживати терміни «дослідження», «вивчення», оскільки вони вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Натомість можна використати такі дієслова: обґрунтувати, з'ясувати, системно проаналізувати, дослідити, схарактеризувати, розглянути, виокремити тощо. Мета роботи реалізується через конкретні завдання, які треба виконати відповідно до цієї мети. Студент повинен відповісти на питання, для чого він досліджує цю проблему. Мета формулюється лаконічно, одним реченням і повинна впливати з теми роботи. Наприклад: «Здійснити цілісний аналіз фантастичного метажанру в прозі українських письменників початку ХХІ століття».

Відповідно до визначеної мети формулюють завдання, які деталізують та розкривають мету. Характер завдань впливає з назв розділів та підрозділів роботи, і їх зміст формулюють, використовуючи такі поняття: визначити, встановити, схарактеризувати, розробити, виявити,

сформулювати, розкрити тощо. Формулювати завдання варто ґрунтовно, але лаконічно, оскільки опис їх розв'язання становитиме зміст підрозділів і розділів роботи. Опіраючись на завдання дослідження, автор робить висновки до магістерської роботи. Потрібно пам'ятати, що завдання повинні бути повною мірою розкриті в основному змісті роботи. Оптимальним є така кількість завдань: 5-6.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом пізнання прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. Об'єкт дослідження – це обраний для вивчення процес або явище, що породжує проблемну ситуацію. Предмет пізнання – це досліджувані з певною метою властивості об'єкта дослідження, ставлення до об'єкта. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться як загальне і часткове. Тобто предмет дослідження – це та частина об'єкта, яка безпосередньо вивчається.

Автор кваліфікаційної роботи обирає також **методи**, за допомогою яких він планує виконати конкретні завдання дослідження. Під час написання наукової роботи дослідник користується загальнонауковими методами (аналогія, узагальнення, класифікація, спостереження, синтез, індукція та дедукція тощо) та методами, які використовуються в окремій науці, у нашому випадку – філології. Автор вибирає методи дослідження згідно зі сферою своєї діяльності і відповідно до завдань, оскільки кожне питання потребує особливого підходу. У тексті вступної частини магістерської роботи потрібно коротко вказати суть використаних методів дослідження. Важливо розуміти той факт, що успіх дослідження зростає завдяки поєднанню різних методів, які дозволяють усебічно розкрити явище, що вивчається, а також забезпечують взаємоперевірку об'єктивності отриманих результатів.

Рівень вивчення проблеми. У цій рубриці роботи характеризують найбільш цінні та актуальні наукові праці з досліджуваної теми і здійснюють огляд джерельної бази дослідження. У магістерській роботі характеристика рівня вивчення проблеми, огляд літератури та методології можуть бути зроблені в першому розділі роботи, оскільки він є теоретичним. У ньому характеризуються теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми, яка досліджується.

Елементи наукової новизни, теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Коротко перераховують результати, одержані автором у кваліфікаційній роботі. Висловлюються рекомендації щодо можливого використання результатів кваліфікаційної роботи у навчальному процесі. Апробація результатів дослідження (за потребою) – наводять дані щодо участі автора в наукових конференціях, «круглих столах», а також інформують про публікації за темою кваліфікаційної роботи (для магістрів обов'язково). Закінчується вступ описом структури роботи. Наприклад, робота складається зі вступу, розділів, висновків, списку використаних джерел. Зазначається загальна кількість сторінок дослідження.

В основній частині роботи викладають зміст дослідження: важливі теоретичні положення, що визначають сутність обраної теми, предмет дослідження; розкривають завдання та мету роботи, визначені у вступі. Якщо завдання не розкриті чи розкриті частково, тоді вважається, що робота не виконана. Це ж стосується й мети. При написанні тексту роботи студент може використовувати цитування, аналізувати теоретичні концепції інших авторів, але при цьому не допускається механічне запозичення думок інших авторів. Студент обов'язково повинен посилатися на автора цих думок, інакше робота вважатиметься плагіатом і не буде допущена до захисту. Важливо, щоб студент в тексті роботи викладав власні думки та робив самостійні висновки. Основний текст роботи повинен бути структурованим,

тобто поділеним на відповідні розділи та підрозділи. Найбільш вдалим є поділ кваліфікаційної роботи на 3 розділи, допускається і 4 розділи. Кількість підрозділів визначає студент самостійно, виходячи зі змісту роботи. Бажано, щоб у кожному розділі було 2-3 підрозділи. Кожен розділ наукової роботи має закінчуватися короткими висновками.

Загальні висновки – це підведення підсумків наукового дослідження, теоретичне та практичне обґрунтування отриманих результатів. Висновки пишуться на основі чітко сформульованих у вступі завдань, які повинні бути розкриті в основному тексті роботи. Якщо висновки не мають логічного зв'язку зі вступом, робота вважається не виконаною. У висновках автор викладає особисті думки, тому вони не повинні містити цитувань чи повторювати чужі міркування.

Список використаної літератури. Перелік подають в алфавітному порядку. Літературу у списку оформлюють згідно з установленими вимогами. Посилання на літературу у тексті подають у квадратних дужках – наводять номер цитованої праці і через кому номер сторінки, на якій міститься цитований уривок, наприклад [53, с. 156].

Додатки до кваліфікаційної роботи подають за необхідності. У них може міститись фактичний матеріал, який опрацьовував автор, допоміжні матеріали (таблиці, схеми, ілюстрації, біографічні відомості про автора, творчість якого досліджує здобувач вищої освіти).

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ

ДО ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ.

Магістерські роботи виконують державною мовою. Стиль викладу – науковий. Роботу друкують за допомогою комп'ютерного набору на папері формату А4 (210x297 мм) відповідно до ДСТУ 4163-2003 «Вимоги до оформлювання документів» та ДСТУ 3008:2015 «Інформація та

документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». Щільність тексту роботи повинна бути однаковою. Перенос слів з одного рядка в другий у тексті роботи не допускається. Текст з граматичними, пунктуаційними та орфографічними помилками є неприпустимим. Текст роботи необхідно друкувати з одного боку аркуша, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Основні вимоги до комп'ютерного набору тексту випускної кваліфікаційної роботи: – текстовий редактор – WORD; – гарнітура шрифту – Times New Roman, вирівнювання – по ширині; – кегль шрифту (розмір) – 14; – кількість символів у рядку – не менше 60; – абзац – 1,2-1,27 см; – міжрядковий інтервал – 1,5; – кількість рядків на сторінці – до 30; назви структурних частин роботи: ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ друкують великими літерами симетрично до тексту (шрифт – 14 жирний), вирівнюючи по центру; – усі названі структурні частини роботи треба починати з нової сторінки; – новий підрозділ друкується на тій же сторінці, на якій закінчився попередній, відступ між підрозділами – два полуторних інтервали; – заголовки підрозділів друкують маленькими літерами, крім першої – великої, з абзацного відступу, шрифт – 14 жирний. Між прізвищем та ініціалами (стежачи, щоб вони лишились в одному рядку) необхідно використовувати нерозривний пробіл (стандартне сполучення клавіш «Shift – Ctrl – Пробіл»). При цьому необхідно пам'ятати, що псевдоніми письменників не скорочують (Панас Мирний, Леся Українка, Марко Черемшина). Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами у правому верхньому куті. Крапка після номера сторінки не ставиться. Нумерують усі аркуші, у тому числі додатки. На титульній сторінці номер не ставлять.

Нумерацію починають з другої сторінки (на якій вміщено зміст) з цифри 2. Зміст, вступ, висновки, список використаної літератури не мають порядкових номерів. У тексті кваліфікаційної роботи номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Цитування та посилання на використані джерела. Якщо студент, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, щоб посилити їх значення, він має зробити у тексті в дужках відповідні застереження і вказати свої ініціали, наприклад: (виділення – І. Г.) або (курсив мій – І. Г.). Цитата не повинна бути надто довгою (не більша, ніж на півсторінки). Не можна подавати кілька цитат поруч, нанизуючи їх одна на одну. Вживання цитати має бути доцільним, обґрунтовуватись у коментарях студента. Перевантажувати текст цитатами недоречно. Натомість можна вдатися до переказу чужих думок. Переказ має бути максимально точним. Як і цитата, він має супроводжуватись посиланням на використане джерело. Наприклад: «Згідно з Ю. Лавріненом...», «М. Коцюбинська пропонує розглядати епістолярій як...»). Якщо було використано відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць із джерела, на яке зроблено посилання у роботі.

Список укладають в алфавітному порядку. При посиланні на книгу в списку використаної літератури вказують загальну кількість сторінок. При посиланні на частину книги чи статтю в збірці вказують номери сторінок, на яких починається і закінчується стаття.

Необхідно вказувати не тільки місце видання, а й видавництво. Місце видання пишуть повністю (Запоріжжя, Донецьк тощо), за винятком столиць держав: К. (Київ), N.Y. (Нью-Йорк), L. (Лондон), P. (Париж).

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Науковий керівник не пізніше ніж за 4 дні після надходження магістерської роботи на кафедру надає відгук, у якому рекомендує або не рекомендує її до захисту.

Недоліки, виявлені рецензентом при вивченні кваліфікаційної роботи, за своїм характером та змістом можуть бути теоретичного, технічного або мовностилістичного характеру. За рішенням кафедри проводиться попередній захист робіт.

Захист кваліфікаційної роботи проводиться відкрито. До складу атестаційної комісії входять провідні фахівці кафедри, делеговані, відповідно до укладених угод про співпрацю, представники територіальних / галузевих представницьких органів роботодавців (стейкхолдерів), а також представники інших кафедр, які мають компетентність із підготовки фахівців зазначеної спеціальності.

Голова чи члени комісії, які не є працівниками університету, беруть участь у роботі атестаційної комісії за згодою.

В обов'язки екзаменаційної комісії входить:

- перевірити та оцінити науково-теоретичну та практичну підготовку випускників з метою встановлення відповідності їх ступеня вищої освіти вимогам стандарту якості освіти;

- прийняти рішення про присвоєння здобувачам вищої освіти відповідної кваліфікації та видачу диплома звичайного зразка. У разі відмінного навчання із записом Додаткової інформації про відзнаку (відповідно до «Положення про порядок заповнення документів про вищу освіту»);

- подати пропозиції щодо подальшого покращення якості підготовки фахівців освітніх рівнів.

Треба зауважити, що кваліфікаційна робота другого рівня вищої освіти подають з рецензіями (зовнішньою і внутрішньою – міжкафедральною і факультетською/інститутською); а також з інформацією про результати перевірки роботи на антиплагіат.

На захисті студенту надають слово для викладу основних висновків, зроблених ним у ході кваліфікаційного дослідження, а також для відповідей на запитання членів екзаменаційної комісії. Публічний виступ студента суворо регламентований: у часі та триває не більше 10 хвилин.

Структура виступу студента, автора магістерської роботи на відкритому засіданні ЕК наступна: назва теми; обґрунтування її актуальності; об'єкт, предмет, мета дослідження, завдання; короткий виклад основних результатів дослідження (за розділами); загальні висновки з дослідження. При цьому основну увагу у своєму виступі студент має зосередити на розкритті результатів, отриманих під час виконання поставлених завдань.

Після виступу студента голова ЕК надає слово науковому керівникові та рецензенту або зачитує їх відгуки. Також слухають відповідь студента на зауваження, висловлені в рецензії, та на питання, які виникли у членів ЕК стосовно запропонованої до розгляду магістерської роботи.

Магістерська робота оцінюється Екзаменаційною комісією з урахуванням її змісту і результатів захисту, а також з урахуванням висновків наукового керівника і рецензента. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при захисті магістерської роботи, ухвалюють на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів. При однаковій кількості голосів «за» і «проти» голос голови є вирішальним.

Результати захисту магістерських робіт оголошують у день захисту.

Здобувачам вищої освіти, які позитивно захистили кваліфікаційну роботу, рішенням комісії присвоюється кваліфікація відповідно до отриманого освітнього ступеня.

Здобувач вищої освіти, який отримав незадовільну оцінку у результаті захисту кваліфікаційної роботи, відраховується з університету, відповідно йому видається академічна довідка.

У випадку, якщо студент не з'явився на атестацію (*для захисту випускної кваліфікаційної роботи*), у протоколі зазначається, що він є неатестованим у зв'язку з неявкою на атестацію. Але, якщо студент не з'явився на атестацію з поважної причини (*зокрема, через відсутність чи переривання інтернет зв'язку та ін.*), що підтверджується відповідними документами, то йому може бути встановлена інша дата захисту випускної кваліфікаційної роботи) під час роботи атестаційної комісії.

Кваліфікаційні роботи та супровідні документи до них секретар комісії повертає на випускову кафедру (зберігаються один рік, згідно Положення «Про атестацію здобувачів вищої освіти та організацію роботи Атестаційної комісії»), а електронні варіанти здає у наукову бібліотеку Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Голови атестаційних комісій у своїх звітах на основі якісного аналізу відзначають результати підсумкової атестації, рівень сформованості фахових компетентностей випускників та відповідність їх вимогам Стандартів вищої освіти.

ЗРАЗКИ СКЛАДНИКІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Актуальність кваліфікаційної роботи визначається тим, що, по-перше, дослідження присвячено аналізу одного з багатовимірних понять сучасної лінгвістики – дискурсу фатичної комунікації; по-

друге, воно стосується актуальних проблем антропоцентричного мовознавства та лінгвопрагматики, адже пов'язане з людиною, з основними суб'єктами людської комунікації, що вирізняється як лінгвістичними, так і позамовними чинниками – етикетом, ритуальністю, стандартами спілкування; по-третє, пропонується робота прямо пов'язана з проблемою систематизації мовних засобів, що їх комуніканти використовують у процесі фатичного спілкування, з визначенням функцій та можливостей цих конструкцій вербалізувати метакомунікативні інтенції мовця. Саме ця проблема не знайшла свого розв'язання в комунікативній граматиці української мови. Ще й досі відсутнє чітке розуміння таких термінопонять, як фатичне спілкування; фатичне мовлення; фатична метакомунікація; фатичний дискурс тощо. На жаль, і сьогодні не окреслено обсягу фатичного дискурсу, не визначено його змістового обсягу: це тільки етикетна конситуація чи інші мовленнєві контексти, що супроводжують основну комунікацію. На часі розв'язання цих важливих питань.

2. Мета роботи – здійснити комплексний аналіз категорії діалогічності, дослідити синтаксичні засоби її експлікації та представити основні моделі функціонування в мовотворчості Михайла Стельмаха.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) схарактеризувати напрями вивчення діалогічності в мовознавчих дослідженнях;
- 2) з'ясувати термінообшир категорії діалогічності в ракурсі понять „діалог”, „діалогізм”, „діалогічне мовлення”;

3) обґрунтувати взаємозв'язок діалогічності як текстової категорії з діалогом як релевантним засобом її реалізації в художньому тексті;

4) визначити типологічні вияви інтенцій та функційні параметри діалогу як форми людської комунікації – толерантної чи атолерантної;

5) виявити комунікативний потенціал питальних, спонукальних та оптативних речень як виразних синтаксичних засобів реалізації діалогічності;

6) з'ясувати шляхи реалізації діалогічності в комунікативних моделях – у репліках стимулу та репліках реакцій – маркерах динамічності діалогічного мовлення;

7) схарактеризувати роль звертань, вокативних та нечленованих комунікативів в реалізації діалогічності як текстової категорії.

3. Об'єкт дослідження – фатичний дискурс як особливий континуум людської комунікації, типологічний вияв мовленнєвої діяльності, що вирізняється сферою функціонування, етикетністю комунікативних ситуацій, стосунками між комунікантами, стереотипністю використання мовних засобів.

4. Предмет дослідження формують комунікативні реєстри фатичного дискурсу, що увиразнюють інтенції мовця в типових ситуаціях мовленнєвого етикету; лінгвопрагматичні особливості синтаксичних конструкцій, що детермінують перебіг фатичної комунікації, впливають на її динамічність та експресивність, загалом створюють ритуальність і природність людської комунікації.

5. Джерела фактичного матеріалу. Дослідження дискурсу фатичної комунікації оперте на джерельну базу (1000 прикладів), створену методом суцільного відбору із прозових текстів української літератури XIX – XXI ст. (І. Нечуя-Левицького, О. Кобилянської, М. Стельмаха, М. Івасюка, М. Вінграновського, В. Шкляра) та зі збірника „Письменники Буковини початку XX ст.” Цікавий матеріал почерпнуто з видання „Листи до Олеся Гончара” (упорядкування М. Степаненка). У книзі, зокрема, подано у хронологічному порядку (1946–1995 рр.) листи письменників, публіцистів, літературознавців, митців до всесвітньо відомого майстра художнього слова Олеся Гончара.

6. Методи дослідження. Для досягнення загальної мети й розв’язання поставлених завдань використано такі методи: *описовий* із прийомами наскрізного виписування і систематизації – для відбору та інвентаризації фактичного матеріалу; *структурний* – для аналізу синтаксичних засобів репрезентації категорії діалогічності в художньому тексті; *контекстуально-інтерпретаційний* – для виразнення лінгвальних і позалінгвальних складників категорії діалогічності, зокрема – виокремлення власне-питальних і невластиво-питальних значень питальності; імперативних та ввічливо-пом’якшених форм спонукальності; благо- та злопобажань у межах оптативності; *метод моделювання*, що вможливив виокремлення діалогічних моделей: „запитання – відповідь”, репліки-реакції з уточнювальними запитаннями, зустрічними запитаннями і перепитами; *методику дистрибутивного аналізу* – для точної експлікації звертань, нечленованих комунікатів, вокативних конструкцій як доміантних маркерів діалогічності в художньому дискурсі; за допомогою *методики трансформаційного аналізу* описано потенційні можливості мовних одиниць – прямих і непрямих

(варіантних) висловлень як репрезентантів категорії діалогічності в мовотворчості М. Стельмаха.

7. Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що чи не вперше в українському мовознавстві досліджено синтаксичну структуру стилістичних фігур у поезії та пареміології, визначено їхній експресивно виражальний та функційний потенціал; на багатому ілюстративному матеріалі схарактеризовано фігурально-риторичні (реченнєві та текстові) конструкції, окреслено їхню стилістичну і текстотвірну роль.

8. Теоретичне значення роботи полягає в розширенні сфери досліджень української дискурсології, в обґрунтуванні особливостей функціонування дискурсу фатичної комунікації, у поглибленні знань про комунікативний синтаксис та потенційний ресурс синтаксичних конструкцій формувати мовний етикет. Положення наукової праці вдосконалюють лінгвістичні підходи до аналізу мовних одиниць з позицій їхнього функціонування як конструкцій, здатних реалізувати комунікативні інтенції, увиразнювати специфіку мовлення українського мовця. Результати наукової роботи послугують підґрунтям для подальшого вивчення динамічних процесів в сучасній українській мові, зокрема – у текстовій комунікації.

9. Практична значення одержаних результатів. Зібраний та проаналізований фактичний матеріал може бути використаний у процесі викладання синтаксису української мови, під час читання спецкурсів із лінгвостилістики, для підготовки навчально-методичних посібників із лінгвопрагматики.

10. Апробація результатів роботи. Основні теоретичні положення та висновки апробовано на щорічній студентській науковій конференції (Чернівці, 22 – 23 квітня 2020 р.). Тези доповіді розміщено в матеріалах конференції:

Татарин М. Етикетні висловлення в дискурсі фатичної комунікації. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.* Філологічний факультет. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2020. С. 139–140.

12. Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, списку використаних джерел, анотацій українською та англійською мовами.

13. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М. : Сов. энциклопедия, 1969. 608 с.
2. Баранник Д. Х. Діалог. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. К. : Вид-во „Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2000. С. 139–140.
3. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики: монографія. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : Академія, 2004. 344 с.
5. Бабич Н. Сила мовленого слова. Чернівці: Рута, 1996. 176 с.

6. Баган М. П. Категорія заперечення в українській мові: функціонально-семантичні та етнолінгвістичні вияви : монографія. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 376 с.
7. Бенвенист Э. Общая лингвистика. М. : Прогресс, 1974. 448 с.
8. Бережан Л. Семантичні моделі категорії спонукальності в сучасній українській мові. Актуальні проблеми граматики : зб. наук. пр. Кіровоград : КДПУ, 1997. С. 166–173.
9. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческой судьбы. Л. : Лениздат, 1992. 400 с.
10. Білоус М. П. Мовленнєвий етикет українського народу. *Мова і духовність нації* : тези регіональної науково-практичної конференції, Львів, 1989. С. 98–99.
11. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К. : Рідна мова, 1998. 475 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2003. 1140 с.
13. Винокур Т. Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения. Москва : Наука, 1993. 172 с.
14. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. К. : Либідь, 1993. 368 с.
15. Гак В. Г. Языковые преобразования. М. : Школа „Языки русской культуры”, 1998. 768 с.
16. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів. К. : Вища школа, 1985. 360 с.
17. Гнатюк Л. Я. Класифікація висловлювань ввічливості за принципом прагматичних типів речень. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. 2003. Вип. VII. С. 109–114.
18. Головацький Я. Слова – вітання, благословенства, чемности і обичайности у русинів. Вінок русинам на обжинки. Відень, 1847. Т. 2.

С. 257–258.

19. Грищенко А. П. Оптативне речення. Українська мова : енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. К. : Укр.енцикл., 2000. С. 406.
20. Гуйванюк Н. В. Конструкції мовного етикету в художній та епістолярній спадщині Ольги Кобилянської. *Українська мова на Буковині*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 160-річчю від дня народження Юрія Федьковича (13–15 жовтня 1994р.). Чернівці, 1994. С. 112–115.

14. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінграновський М. С. Северин Наливайко: роман. Київ : Веселка, 1996. 366 с.
2. Івасюк М. Серце не камінь. Ужгород, 1978. 269 с.
3. Кобилянська О. Ю. Твори: у 2-х т. Т.1. К. : Дніпро, 1983. 495с.; Т.2. 571 с.
4. Листи до Олеся Гончара : у 2 кн. Кн. 1 (1946–1982) / упоряд., передм., прим., комент. Миколи Степаненка. К. : Сакцент Плюс, 2016. 736 с.
5. Нечуй-Левицький І. С. Зібрання творів у 10-и томах. Т. 2. Прозові твори. К. : Наукова думка, 1965. 390 с.; Т. 5. К. : Нукова думка, 1966. 456 с.; Т. 6. К. : Нукова думка, 1966. 467 с.; Т. 7. К. : Нукова думка, 1966. 460 с.; Т. 8. К. : Нукова думка, 1966. 491 с.
6. Письменники Буковини початку ХХ століття. К. : Держ. вид-во художн. л-ри, 1958. 448 с.
7. Стельмах М. П. Твори : В 7-и т. Т. 1. К. : Дніпро, 1982. 656 с.
8. Шкляр В. М. Маруся : роман. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2014. 320 с.

15. АНОТАЦІЯ

Павлюк М. В. Мовні засоби вираження категорії діалогічності в художньому тексті (на матеріалі творів Михайла Стельмаха)

У кваліфікаційній роботі комплексно досліджено мовні засоби реалізації діалогічності як текстової категорії, обґрунтовано її безпосередній зв'язок з діалогом як релевантним засобом вираження діалогічної взаємодії (мовця, адресанта й адресата, співрозмовника) у художньому тексті; на багатому фактичному матеріалі, дібраному з творів М. Стельмаха, репрезентовано типологічні вияви інтенцій та функційні параметри діалогу як форми людської комунікації – толерантної чи атолерантної за своїм характером; визначено комунікативний потенціал питальних, спонукальних та оптативних речень – синтаксичних репрезентантів діалогічності, окреслено шляхи її реалізації в комунікативних моделях – у репліках стимулу та репліках реакціях як маркерів динамічності діалогічного мовлення; усебічно схарактеризовано роль звертань, вокативних та нечленованих комунікатив у реалізації діалогічності як текстової категорії.

Ключові слова: діалогічність, діалог, адресант, адресат, інтенція мовця, питальне речення, спонукальне речення, оптатив, звертання, діалогічні моделі, уточнювальне запитання, зустрічне запитання, перепит, нечленовані комунікати.

ANNOTATION

Pavliuk M. V. Language means of expressing the category of dialogicity in an artistic text (based on the works of Mykhailo Stelmakh)

In the master's thesis, the linguistic means of realizing dialogicity as a text category have been comprehensively studied; its direct connection

with dialogue is revealed as a relevant means of expressing dialogical interaction (the speaker, the addressant and the addressee, the interlocutor) in the literary text; on the rich factual material selected from the works of M. Stelmakh, typological manifestations of intentions and functional parameters of dialogue are presented as forms of human communication, tolerant or intolerant in character; the communicative potential of interrogative, incentive and optative sentences that are syntactic representatives of dialogicity, is defined; ways of its realization in communicative models, replicas of stimulus and replicas-reactions as markers of dynamism of dialogical speech, are outlined; the role of appellatives, vocative and non-parceled communicative units in the implementation of dialogicity as a text category is comprehensively characterized.

Key words: dialogicity, dialogue, addressant, addressee, the speaker's intension, interrogative sentence, imperative sentence, optative, appellatives, dialogical models, wh-question, counter-question, echo-question, non-parceled communicative units.

Література:

1. Академічне письмо : навч. посібник / уклад. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
2. Богдан С. К. Методи й методика лінгвостилістичних досліджень : методичні рекомендації для слухачів і керівників секції української мови. Луцьк, 2011. 28 с.
3. Дорошенко С. І. Основи наукових досліджень з лінгвістики. Наукові простори : вибрані праці. Харків : Новое слово, 2009. С. 397–440.
4. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.

5. Колоїз Ж., Остроушко О. Студентська наукова робота з української мови : навч. посібн. для студ. ф-ту укр. філол. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2016. 162 с.
6. Конобродська В. Курсова і дипломна роботи з етнолінгвістики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир : Полісся, 2003. 236 с.
7. Кудінов І. О. Основи наукового цитування. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Kudinov-I.O.-Osnovinaukovogo-czituvannya.pdf>
9. Кульбабська О. В., Шатілова Н. О. Основи мовознавчих досліджень : модульний курс : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 344 с.
10. Мазур О. В., Подвойська О. В., Радецька С. В. Як написати наукову роботу: від реферату до дисертації : навч. посіб. з основ наукових досліджень для студентів філологічних спеціальностей. Херсон : Олді-плюс, 2018. 176 с.
11. Мартинюк А. П. Основи наукових досліджень у лінгвістиці : навч.- метод. посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 40 с. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/>
12. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
13. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім „КиєвоМогилянська академія”, 2016. 627 с.
14. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібн. Київ : ВЦ „Академія”, 2010. 216 с.
15. Хобзей М. К., Вергун А. Р. Деякі аспекти первинної експертизи наукових праць на наявність академічного плагіату. Медична

освіта = Medical Education : науково-практичний журнал. 2016. №
3. С. 102–105.